

1942 Diplom som fortjent

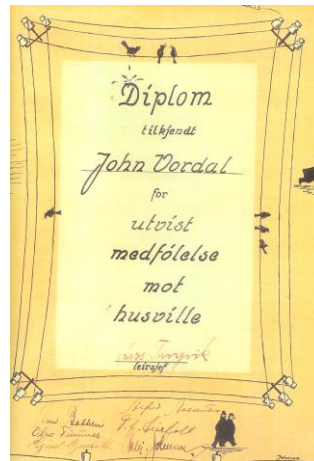
Etter krigen iverksatte presten Lars Tangvik en humoristisk anerkjennelse til alle vaktmannskaper - og andre fra Stjørdalsområdet - som ble direkte berørt av unntakstilstanden i 1942. De fikk sin personlig diplom, utformet av baker Asbjørn Johnsen (f.1903 – d.1971) - og undertegnet av "leirsjef" Lars Tangvik. Men bak den lille humor, lå det også et alvor og en ærbødig respekt for de 34 som ble plukket ut og henrettet.

Asbjørn Johnsen i 1942

Unntakstilstanden ble proklamert den 6.oktober, og først opphevet den 12.oktober. Offisiell begrunnelse var å stoppe sabotasjehandling med utgangspunkt i ekspedisjoner fra England, blant annet mot et kraftverk i Glomfjord – hvor 7 briter ble tatt til fange og senere skutt i Tyskland. Men i virkeligheten var det nok en form for hevn etter at en hemmelig motstandsgruppe hadde drept tyskere i nærheten av et våpenlager ved Majavatn i Grane herred. Videre ble en militærgruppe i Hattfjelldalen avslørt. Terboven dro selv nordover til Trøndelag. Sammen med ham på hans spesialtog var omkring 40 Sipo folk, deriblant medlemmer av Sonderkommando, eksekusjonspelotongen under ledelse av Oskar Hans. Denne Oskar Hans ble etter krigen dømt av Eidsivating til døden. Dommen ble opphevet av Høyesterett. Han ble så utlevert til britene, som dømte ham til døden ved henging i august 1948, blant annet for drap på 6 britiske soldater på Trandum i januar 1943. Dommen ble omgjort til 15 års fengsel.

Fra Trøndelag sluttet det seg til lokale styrker fra norsk politi og Wehrmacht. Øverste leder for aksjonen var Wilhelm Rediess. Rediess skjøt seg selv natt til 8.mai 1945 i sitt rom på Skaugum. Påfølgende natt sprengte Terboven både seg selv og liket av Rediess med dynamitt i bunkeren bak huset.

Til sammen deltok 80 offiserer og 1 750 mannskaper fra tysk og norsk ordenspoliti. Dertil kom Sipo's folk. 12 857 personer og 3 372 kjøretøyer ble kontrollerte. 1 434 hus ble gjennomløst og 91 personer arresterte. Det var nifse dager, som kulminerte med regelrette henrettelser i Falstadskogen den 7. og 8.oktober etter en slags "standrett" for de siste 25, iverksatt av selveste Gerhard Flesch. I alt ble som tidligere nevnt 34 henrettet. De 10 første "uten dom". De var såkalte "prominente menn" som skulle sone for flere sabotasjeforsøk. Dette var folk som ikke hadde hatt noe med sabotasjene å gjøre. De ble helt uvilkarlig plukket ut, arrestert og henrettet samme dag. Terboven kalte de for "geistige Urheber" (de åndelige opphavsmennene).

Men det kom nye arrestordrer i dagene etterpå, blant annet den 10.oktober. 44 personer fra Stjørdalen ble arresterte og sendt til området rundt Langstein. En nervepirrende opplevelse. Hva ventet dem? Falstadskogen var i samme retning, skjønt under perioden levde de vel alle i uvisshet og ante nok ikke hva som forgikk i skogen et par mil lengre nord.

Det viste seg imidlertid at gruppen var tiltenkt som kabelvakter, i alle fall hevdet tyskerne det – underforstått: være levende skjold for å hindre sabotasje mot telefonkablene i området Langstein – Åsen.

Da de angjeldende ”fangene” ble hentet, ble de samlet på venterommet på Stjørdal stasjon. Den konstituerte NS-lensmannen ga klar beskjed om at ulydighet ville føre til at de ble skutt. Nå var det nok ikke alle som tok dette like seriøst. Lensmannen glemte igjen lista over de utkommanderte. På denne var de aller fleste navnene skrevet med blå blyant, mens noen få var skrevet med rød farge. Hvorfor? Det har aldri blitt oppklart.

Noen fra Levangerområdet kom også til Langstein, så til slutt var det 45 menn og 5 kvinner. Av disse ble ca. 20 innkvarterte på gården Drogsetaune, mens de øvrige ble fordelt på Vordalsgårdene. Og på denne måten kom blant annet 8 av disse ”vaktene” til Vordal Mellem.

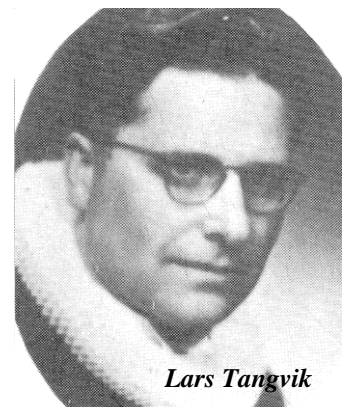
Meningen var at de skulle ligge på låven på Vordal Vestre. Men der var taket så utett at de knapt fant en tørr plass. Lensmannen i Åsen, Lunnan, hadde fått ordre fra NS-lensmann M.Johansen om å skaffe husrom til en hirdavdeling. Derfor ble låven på Vordal Vestre valgt. Etter ei kort natt ble ”fangene” fordelt på de tre Vordalsgårdene. Til Jon Vordal (1890 – 1965) kom det 8 stk. Andre dagen lot Jon ”fangene” få komme inn i selve våningshuset, hvor 6 fikk ligge på flatseng i stua, mens de to siste fikk ligge på loftet.

Enhver form for underbringelse måtte de ordne selv, og takke være kjøpmann Arvid Holmen – som på en måte fungerte som intendantur, klarte han, sammen med de fem kvinnene: Aslaug Selnes, Maja Aarrestad, Rakel Berg, Anna Bremer og Laura Hammer – å holde liv i flokken. Ja, faktisk kom folk i bygda hver dag med alle slags matvarer, så ifølge Ola Sjømælingen: ”... var det nok ikke mange som i de dager levde på større fot enn oss i Kabelvakta”.

Tjenesten ble organisert slik at hver vakt var på 4 timer og to og to gikk sammen. De på Drogset gikk fra Langstein til nord av Fætten gård, mens de i Vordal gikk derfra til Åsen. Vaktsjefer (leirsjef) var Lars Tangvik i nord og Bjarne Arnøy i sør. Kanskje det mest overraskende med dette oppholdet som vakt i Vuddudalen, var at de på et vis ble like fort glemte som de ble rasket sammen, for da de den 12.oktober satt samlet noen stykker på kjøkkenet på Drogsetaune, kom en dertil med ei avis eller flygeblad – som proklamerte unntakstilstanden opphevet.

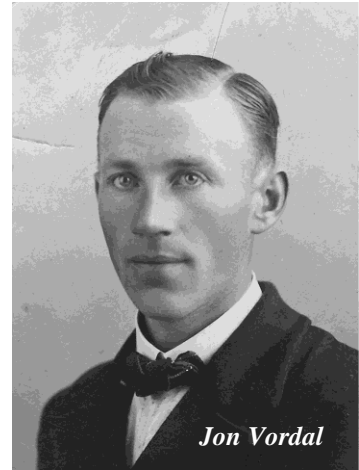
*Noen av de som holdt til på Vordalsgårdene
(foto: Ottelie Furunes)*

Lars Tangvik

De trodde da at de ville bli hentet, men faktisk skjedde ikke det før den 17.oktober – altså 5 dager etter at all annen tjeneste i relasjon til den spesielle situasjonen i oktober var avsluttet.

Det har vært skrevet side opp og siden ned om denne unntakstilstanden. Dette til tross er det vel ingen som riktig vet hvordan det hele kom i stand hva gjelder kabelvaktene. Vår avdøde, ærede redaktør og min kjære nabo "Bjas" - sa det slik: *"Utvelgelsen av gisselvakta i Stjørdal vil forbli en av de mange uløste spørsmål som den andre verdenskrig etterlot oss"*.

Jon Vordal